

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh in za sadjarstvo.

Št. 16.

V Ljubljani, 31. avgusta 1890.

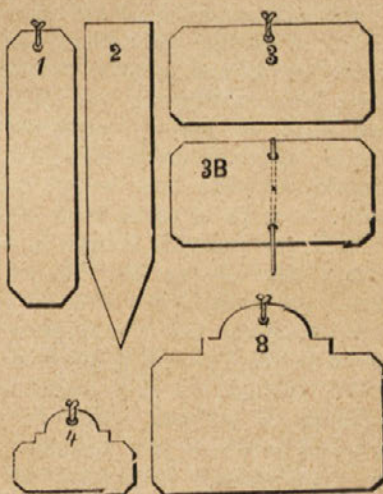
Letnik III.

Francoske etikete.

Vsak sadjar, ki hoče, da ga bodo imenovali umnega mora poznati, vsa svojstva in imena drevja, svojega ravno tako, kakor dobro pozna živinorejec svojo živino. Posebno važno je, da ve imena sadnim vrstam svojim. Na pamet jih je težko znati; če je več drevja, kar naravnost nemogoče, torej bode sadjar imel tudi načrt sadovnjaka svojega in imena zapisana. Načrta pa ne kaže vedno s saboj nositi, pa ga tudi nočemo, a sadjar vender rad ve, ko pohaja po vrtu svojem, v tistem trenutku, katere vrste je drevo. To doseže z etiketami (tablicami), katere priveže k drevju. Take etikete pa rabi tudi vrtnar za svoje rastline, neogibno potrebne so pa šolskemu vrtnarju. Na šolskemu vrtu ne bodi rastline brez tablice. Etikete si delamo navadno sami iz lesa, dobiti je pa tudi kupilnih, in sicer lesenih ali pa kovinskih. Najcenejše so lesene, in take si more delati tudi vsak sam, da le vidi enkrat kak uzorec. Imamo pa tudi, kakor smo rekli, kovinske, ki so dokaj lepše, seveda tudi dražje, a dokaj trpežnejše nego lesene. Ako pa imamo trpežnost v čisljih, moramo pa reči, da so francoske etikete cenejše, ker skoraj najdalje trpe, vrhu tega pa še olepšavajo vrt, ter se ni bati, da se izgubi kake rastline ime, kakor se godi z lesenimi etiketami.

Francoske cinkove etikete so neizmerno trpežne, ter je moči na nje pisati s posebnim svinčkom ali s črnilom. Rabne so na obeh straneh, in je vedno lahko ime zbrisati z njih. Etikete, ki jih je obešati, imajo uže pritrjeno pocinjeno žico. Podoba 39. kaže oblike teh etiket, kakeršne so na prodaj. 100 jih stoji od 80 kr. do 4 gld., črnilo, nalašč zato prirejeno, 50 kr., svinčnik 10. Prašek za brisanje imen pa 75. kr.

Po drevesnicah ali po vrtilih, koder imajo veliko rastlin ali ceplencev, pa ne pridevajo rastlinam imen, ampak le številke, katere potem značijo vrsto. Za

Podoba 39.

Podoba 40.

take številke pa rabijo svinčeni traki, katere ovijejo okolo rastline. Na te trakove vtisnejo številke, in sicer s posebnimi kleščami, kakeršne kaže podoba 40. Take klešče stoje 3 gld. 75 kr.

Premisleki po sklenenem letošnjem učiteljskem tečaju v Grmu.

Končal se je zopet učiteljski tečaj v Grmu. S tistimi, kateri so se še na Slapu vršili, bil je ta osmi. Udeležilo se ga je 15 učiteljev.

Kaj je dalo povod ustanovitvi učiteljskega tečaja na kmetijski šoli? Trojno prepričanje. Prvo je sledeče: Kmetijstvo na Kranjskem, posebno pa sadjarstvo, potrebno je brez izjeme povsod povzdige. Drugo: Ljudski učitelj lahko dosti pripomore k povzdigi kmetijstva. Tretje: Kmetijski pouk na pripravnici v Ljubljani ni nikakor tak, da bi učitelji mogli kaj uspešnega storiti v povzdigo kmetijstva, posebno sadjarstva.

Tretje prepričanje je bilo najodločnejše, da je ustanovil se učiteljski tečaj, v katerem se ljudski učitelji nekoliko ob deželnih, nekoliko ob državnih stroških poučujejo v kmetijstvu sploh, posebno pa v sadjarstvu. Sedaj pa vprašamo, je li z učiteljskim kurzom pravi smoter dosežen? Iz pravega strokovnjaškega premišljanja tega vprašanja izhajati more le odgovor — ne. Da bi učitelji v treh tednih, kateri so odločeni temu tečaju, ne storili, kolikor se v tako kratkem času storiti da, o tem ni niti najmanje dvomiti. Posebno v sadjarstvu, pač najvažnejšem predmetu tečaja učiteljskega, poučujejo se z besedo in praktičnim navodom udeležniki že toliko, da postanejo popolnoma zmožni, drevesnice napravljati, v njih pravilno drevje vzgojevati, drevje na stalno mesto presajati, tam pravilno gojiti ga i. t. d. Sevčda se toliko izučé le tisti, kateri iz pravega, resnobelega namena pridejo v tečaj, česar pa ni ravno vsem udeležencem in vsako leto videti. Naj si še toliko prizadevajo poučujoči učitelji in še toliko zanimajo udeležitelji, ves pouk je in ostane neki „sucus suci“. In kaj bi ne! V treh tednih naj se učitelji poučé v šestih predmetih, kateri sicer ob rednem pouku v kmetijski šoli več mesecev, da leta zahtevajo. Koliko časa pa se v teh treh tednih ne ubije? Letos n. pr. odpadlo je vsled prostih popoldnevov ob četrtnih in sobotah, vsled nedelj in praznikov, vsled rojstnega dne presvetlega cesarja, vsled preskušnje nič manj kakor 9 dni, tako da se je pouk istinito na 12 dni skrčil. Čas, določen učiteljskemu tečaju, porablja se res da jako marljivo. Sleharni dan (razen prostega časa) je dopoludne 4 in popoludne 2 uri teoretičnega pouka. Vrh tega so še, ako tudi ne vsak dan, pa vender marsikateri dan praktične vaje, trajajoče po poldrugo ali dve uri, dopoludne in skoro toliko časa popoludne. Pri vsej tej veliki intenzivnosti hiteti morajo poučujoči učitelji vender kolikor le mogoče s poukom, ker sicer premagajo premalo tvarine. Slušatelji so pa tudi odločno prevpreženi, kajti ob najhujši vročini po šest ur na dan sedeti ter poslušati, vrhu tega pa še pred poukom in po pouku praktične vaje imeti, to ni ravno, kar si bodi. Učitelji, kateri pridejo v tečaj, žr-vovati morajo 3 tedne počitnic, poučujoči učitelji pa ravno zaradi tega učiteljskega tečaja nimajo nikarih počitnic. In kaj pa se doseže naposlod z vsem tem? Odločno veliko premalo, kakor uže rečeno, le „sucus suci!“ Ljudski učitelj biti bi moral v kmetijstvu veliko bolj podkovan, veliko bolj vsestranski izobražen, da bi mogel lepi nalogi „povzdigovati kmetijstvo“ po svojem stanu istinito ustrezati. Sedaj vprašamo pa še nekaj. Ali je pa morebiti pouk, katerega dobivajo ljudski učitelji v učiteljskem tečaju, po ceni? — Nikakor ne! Pouk 15 učiteljem stane nad 500 goldinarjev vsako leto. Kako popolnoma opravičeno, kako prekorsno bi pač ne bilo, k tej vsoti še 500 gld. dodati ter na učiteljski pripravnici v Ljubljani na-

staviti stalnega strokovnega učitelja kmetijstva. Tam raztezal bi se lahko pouk na vsa štiri leta. V tem času poučil bi lahko dotični učitelj pripravnike v najpotrebnejših vejah splošnega kmetijstva (poljedelstva, živinarstva) temeljito teoretično, praktično pa v ljudskemu učitelju odločno najkoristnejših panogah: v sadjarstvu, zelenjadarstvu, cvečličarstvu, čebelarstvu. Vrt okolo pripravnice, drevesnica c. kr. kmetijske družbe, privatni vrtovi okolo Ljubljane bili bi strokovnemu učitelju kaj ugodni demonstracijski predmeti. Učiteljski pripravniki, in sicer vsi (ne pa le nekateri prostovoljci, kakor v sedanjem učiteljskem tečaju) bili bi primorani kmetijstva se učiti. Pouk bi se vršil polagoma, namreč primerno razdeljen, ne pa vihroma, kakor v učiteljskem tečaju. Pouk bil bi dosledno, kolikor potrebno, temeljit, ne pa površen. Denar, katerega bi strokovni učitelj stal, donašal bi vsej deželi stotere obresti. Zato je pač potrebno, in skrajni čas je vendar uže, da pričnejo naši deželni, od kmetijskih občin voljeni poslanci to reč v slavnem deželnem zboru resno, odločno razpravljati. Odlašati ni treba s tem vprašanjem pač nič več; kajti vzlic trtni uši, vzlic vedno večji kupčiji s sadjem, vzlic množočim se občilom (železnicam) potrebno je pač, da se osobito povzdigi sadjarstva največ pomoči nakloni. In tako urejen kmetijski pouk na učiteljski pripravnici gotovo ne bi bil poslednje, marveč najmočnejše pospešilo.

S kmetijskim poukom na učiteljski pripravnici urediti bi se moralo pa ob enem tudi vprašanje glede vrtov ljudskih šol. Ni nam sicer znano, je li uže postavno določeno, da mora vsaka ljudska šola na deželi imeti tudi svoj šolski vrt, toliko je pa gotovo, da bi ga vsaka ljudska šola imeti morala. Šola brez vrta je pač vojašnica brez vežbališča. Da bi kak učitelj s svojimi vsakdanjimi učenci dokaj uspeha dosegel s kmetijskim poukom, posebno pa v sadjarstvu, na to niti niti niti, otroci so vendar le otroci. Veliko veliko več lahko doseže z učenci ponavljalne šole, največ pa odločno z odraslimi mladeniči, mladimi možmi, katere povabi ob nedeljah in praznikih v šolo, oziroma na šolski vrt, da jih tam poučuje in jim stvari praktično razkazuje. Pa recimo, v tem ali onem kraju učitelju nikakor mogoče ni, dobiti si takih poslušalcev, — šolski vrt, drevesnica, ostane vendar le jako potrebna, da neogibno potrebna; ker ravno ona vpliva na povzdigo sadjarstva odločno najbolj. Pojdemo v one kraje, kateri pri nas uže dandanes zaradi obilega sadja slove, in vprašajmo občinstvo, od kod imajo pri njih toliko in tako lepega, žlahtnega sadja? Gotovo nam odgovore, da je uže pred več leti neki župnik, učitelj ali pa posestnik napravil drevesnico ter sadno drevje iz nje ali prav po ceni, ali pa pa še celo kar zastoj razdajal ljudem ter jih tako za sadjarstvo vneval. V drevesnici ljudske šole vidijo ljudje priliko, kako si sadnega drevja lahko dobodo brez dolgih potov. Pogled na njo uže opomina, lepota drevja pa kar mika, vleče. Ako je še drevju cena jako nizka, ako ga je morebiti še celo le za „Bog plačaj“ udobiti, potem nikakor ni več dvomiti, da se sadjarstvo ne bode pričelo hitro ukoreninjati ter razširjati. Ako torej ni še postavno določeno, da mora vsaka ljudska šola na deželi imeti svoj lastni vrt, svojo drevesnico, pač je slednji čas, da se to določi, postavno sklene. Samo priporočanje, samo opominanje ne pomaga dosti, navadno še celo nič. „Moraš“, to je beseda, ki kaj izda. Kakor hitro pa imajo šole svoje vrte, potem je pa tudi kar neobhodno potrebno, da se osnujejo pravila, katera določajo, kaj in koliko mora dotična občina k napravi in vzdrževanju šolskega vrta prispevati, komu ga je, ako ima šola več učiteljev, oskrbovati, kako naj se drevje oddaja, po kateri ceni i. t. d. Dokler ni vse to urejeno, nimajo šolski vrtovi nikakega pomena, kajti koliko je slučajev, kateri pravi namen kar uničujejo, ali pa vsaj močno zavirajo. Možen je na pr. slučaj, da občina šoli prostor za vrt določi, pa obzidati, ograditi, globoko prekopati ga uže noče, in tako ostane prostor leta in leta njiva učiteljeva ali pa še celo župnikova. Mogoče je, da občina vrt napravi, toda, kadar pride na njem na vrsto delo, katero za-

hleva težakov, noče jih dati občina, za potrebni gnoj, sadno seme, cepiče, divjake i. t. d. noče nič vedeti, vse naj bi učitelj sam si priskrbel, nazadnje pa še morebiti drevesca zastonj oddajal.

Po mnogorazrednicah ima redno nadučitelj šolski vrt v oskrbi. Ali koliko je takih nadučiteljev, kateri se učiteljskega kurza nikedar niso udeležili, kateri o sadjarstvu le malo ali celo nič ne razumejo, dočim je mogoče, da so podučitelji bili v tečaji, in se stvari prav dobro priučili, pa — gledati morajo, kako nadučitelj po drevesnici šušmari, ali pa kako še celo krompir, fižol i. t. d. za svojo obitel prideluje. Kaj napačno, ali kar naravnost brezumno je pa tudi to, da se z enerazrednice dostikrat prestavi, umirovi, ali da sploh z nje otide učitelj, kateri je drevesnico gojil, pa se namestu njega namesti — učiteljica. Pri nastavljanju učiteljev morali bi na vsak način ozirati se na šolski vrt. Prav mogoče je, da učitelj drevesnico zgolj ob svojih stroških vzdržuje, ker občina za njo nič vedeti noče. Kadar pa drevje doraste, hoče ga marsikdo zastonj udobiti, češ, saj je vender drevesnica občinska i. t. d. Tako se začno prepiri, katerih navadna posledica je ta, da učitelj opusti oskrbovanje drevesnice ter se raje, krompirja, fižola, zelja, i. t. d. loti.

Kakor je torej jako jako zaželeno, celo neobhodno potrebno, da se naši deželni poslanci za ureditev kmetijskega pouka na pripravnici ljubljanski krepko potegnejo, potrebno je tudi, da se vprašanje glede vrtov ljudskih šol uredi. V ta namen sklicati bi moral po dotičnem sklepu slavnega deželnega zbora, ali vele-slavni deželni odbor, ali visoka deželna vlada, ali slavni deželni šolski svet enketo strokovnjakov in šolnikov, da bi sestavili taka pravila.

Bog, dal, da ne ostanejo te besede le na papirji!

Dostavek uredništva.

Povsem se strinjamo z vsebino tega članka, ki se ujema s tem, kar smo vedno v našem listu poučevali in zahtevali. Žal, da je malo upanja, da bi kaj dosegli, ker odločilni učni krogi kmetijski pouk na pripravnici ravno tako stavijo za druge malo vredne malenkosti, na pr. za svetovno važno vprašanje, ali so boljše pisanke z modrimi ali črnimi črtami, kakor je pri nas v Avstriji sploh kmetijstvo zadnje za kar so kedo briga. V učnem črteži za pripravnice je za kmetijski pouk tako lepo skrbjeno (t. j. na papirji), kolikor le more želeti človek, ki je vnet za napredek našega naroda. To pa vse nič ne koristi, dokler bodo izvrševali ta posel osebe, ki so za kaj družega kolikor si bodi sposobne, o kmetijski praksi pa niti pojma nimajo. Dokaz temu slaboznani šolski vrt ljubljanske pripravnice. Koliko je pisanja, posvetovanja i. t. d., predno se oloibri kaka učna knjiga ali učilo, a za šolski vrt, ki je učilo, s katerega važnostjo se ne sme katero si bodi meriti, ne zmeni se nihče! Pa tudi čemu, saj je namenjen le pouku o kmetijstvu, ki je in ostane pasterka med drugimi, če tudi popolnoma nevažnimi predmeti. Želeti bi bilo, da bi se vis. deželni zbor resno zanimal za to reč in da bi se prav nič ne briga za ona običajna poročila, katera dohajajo, če se dotičniki na odgovor zvejo.

Raznotere vrtnarske reči.

Jabolka in hruške lahko razpošiljamo tudi ob hudem mrazu, ako jih denemo v sod ali zaboj in tega v drugega večega. Prazni prostor med obema napolnimo z rezanico, plevami ali s čim drugim.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Odgovorni urednik Gustav Pirc.

Tisk J. Blaznikovih naslednikov.